

Naturen 1917

Aarslag i sandsten

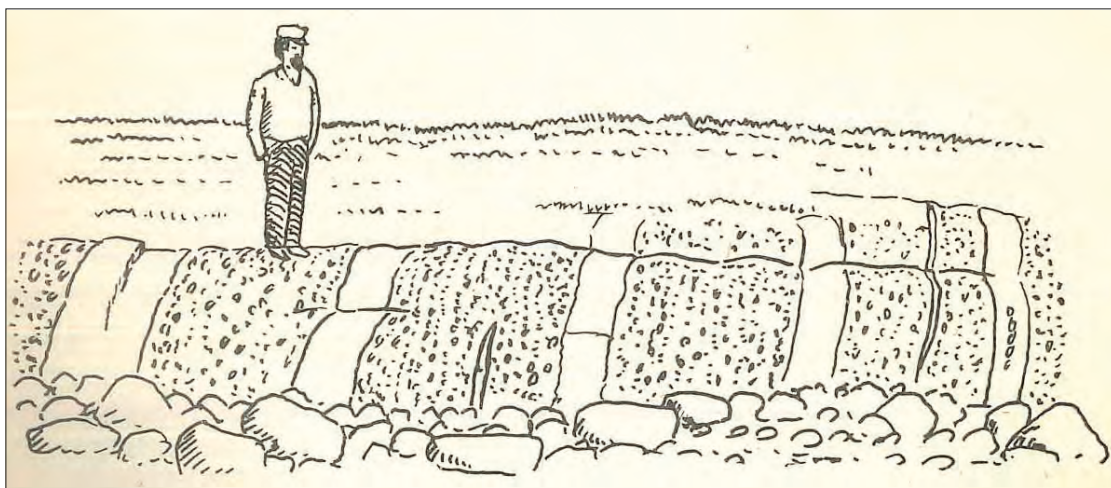

Et av de emner som i høi grad interesserer de skandinaviske geologer, er den av den svenske forsker De Geer iverksatte tælling av lag i ler. Hvert lag antages dannet i et aar, og man kan altsaa under denne forutsætning direkte tælle sig til hvor lang tid en leravleiring har trængt for at avsættes. Her i Norge har statsgeolog Rekstad, saaledes som omtalt her i tidsskriftet side 28 (1916) talt 2064 aarslag i ler ved Moen i Aardal, Sogn.

Øen Edø ved Smølen nordligst i Romsdals amt bestaar av konglomerat vek-

selleiret med sandsten. Konglomeratet er dannet av rullestener som i tidens løp er blitt sammenkittet, sandstenen av sand. Den her avbildede klippe som manden staar paa, viser bergartene.

Lagene var oprindelig dannet flattliggende, men er siden reist op saa de staar lodret; det prikkede er konglomerat, de lyse lag deri er sandsten. Bergartene tilhører den devoniske formation; avleiringen av lagene begyndte i oversilurisk tid. En avhandling om egnens geologi, Reusch: Nogen bidrag til Hitterens og Smølen's geologi, staar

i Norges Geologiske Undersøkelser Aarbok for 1914.

Hvad opmærksomheten nu særskilt skal fæstes ved er den store regelmæssighed som lagningen viser over adskillige strækninger paa Edø. Sandstensens og konglomeratets lag veksler særdeles vakkert, det ene med det andet. Dette har bragt mig paa den tanke, at man muligens har for sig et vidnesbyrd om aarstidernes veksling i den fjerne geologiske tid da disse lag avsattes, i likhet med hvad man ser i det av De Geer og Rekstad studerede lagede ler.

En uventet støtte for en saadan antagelse kom nylig i et arbeide av en amerikansk geolog Barrel. Han mener nemlig av andre grunde at Nordeuropas devonformation er dannet ved at floder har avleiret sit materiale av

sand og grus paa sletter, saadanne som Mesopotamiens er det i nutiden, og at klimabet var som Mesopotamiens halvt ørkenagtig, med en het tørketid og en fugtig aarstid da flodene strømmede over sine bredder. (Proc. Nat. Acad. of Sciences. Wash. 1916).

Med denne antagelse passer det godt at lagene på Edø er saaledes som vi ser dem. I den aarstid da flodene var svake, avleiret de bare sand; men i flomtid førte de med sig rullestensmasser. Lagene paa Edø er tykke for at være aarslag, og man maa ikke tænke sig dem dannet langt ute paa en slette, hvor elvene rinder rolig og stille, men de maa været avsatt av rask strømmende elver paa skraaninger op mot et fjeldstrøk. Man har mange iagttagelser som gaar ut paa at det er rigtig svære sand- og grusmasser elvene kan føre frem netop i halvørknerne hver gang nedbøren kommer.